

6. Зарук Н.Ф. Роль инновационных разработок для стимулирования ускоренного развития животноводства / Н.Ф. Зарук, Т.Ф. Боряева // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий – 2008. – №1. – С.47 – 49.
7. Кучер Л.Ю. Шляхи підвищення ефективності виробництва молока на інноваційній основі / Л.Ю. Кучер, А.В. Кучер // Економіка АПК. – 2013. – №3. – С.70-75.
8. Мазуренко О.В. Шляхи підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва / О.В. Мазуренко, Г.В. Ковальова // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С.41-46.
9. Оляднічук Н.В. Причини занепаду тваринництва та проблеми його відродження / Н.В. Оляднічук // Економіка АПК. – 2004. – № 11. – С.70-75.
10. Скрынник Е.Б. Государственная стратегия модернизации АПК / Е.Б. Скрынник // Економіка АПК. – 2010. – №10. – С.157-170.
11. Федулова І.В. Удосконалення інноваційної діяльності в м'ясопродуктовому підкомплексі АПК / І.В. Федулова, І.В. Смцева // Наукові праці НУХТ. – 2010. – №33. – С.152-154.
12. Хатунг Е. Инновации в животноводстве сегодня и завтра [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.tsenovik.ru/story/Statyi/Vistavki/10_10/Vist_1.pdf.
13. Юхновський І.В. Інституалізація інноваційного підприємництва в транзитивній економіці / І.В. Юхновський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №10 (113). – С.94-97.
14. Freeman C. The Economics of Industrial innovation / Freeman C. – London, 1982. – 456 p.
15. Kuhn, T.S. The Structure of Scientific Revolutions / Kuhn, T.S. (Chicago: University of Chicago Press, 1962)
16. Mensh G. Stalemate in Technology: Innovation Overcome the Depression. / Mensh G – Cambridge, Mass., 1979
17. Red meat. Agribusiness Handbook. FAO. – 2009. – P.7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org>.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2013 р.

*

УДК 330.322.2:336:631.11(477.42)

*К.М. КАЩУК, аспірант**

Житомирський національний агроекологічний університет

Механізм венчурного фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств Житомирщини

Постановка проблеми. Низький рівень технологічного розвитку більшості сільськогосподарських товаровиробників створює об'єктивні передумови широкого запровадження радикальних інновацій. Безумовно, напрями і масштаби цих інновацій визначатимуться фінансовими можливостями господарюючих суб'єктів та строками окупності конкретних інноваційно-інвестиційних проектів. Реалізація радикальних ідей потребує створення особливих фінансових інститутів, адже від радикальної інновації до моменту її перетворення у комерційний продукт проходять роки.

Нині залучення сільськогосподарськими товаровиробниками фінансових ресурсів на інноваційну діяльність пов'язане зі значними труднощами. Крім того, для ефективної підтримки інноваційної діяльності в аграрному секторі необхідні не лише додаткові фінансові ресурси, а також наявність спеціалізованих фінансових посередників, які здатні надавати не лише кошти, а й експертизу з питань управління і технічних питань. Тому формування механізмів інфраструктури венчурного фінансування для підтримки інноваційних проектів сільськогосподарських підприємств є одним із найважливіших напрямів підвищення їх ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми теорії та практики інноваційного розвитку аграрної економіки, становлення менеджменту й маркетингу іннова-

* Науковий керівник – В.П. Якобчук, кандидат економічних наук, професор.

© К.М. Кашук, 2013

ційних проектів, комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, венчурного бізнесу і трансферу технологій досліджували такі вітчизняні вчені, як В.М. Геєць, С.А. Володін, О.Д. Витвицька, О.І. Дацій, М.В. Зубець, Г.М. Калетнік, М.Ф. Кропивко, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, С.О. Тивончук, С.В. Тивончук, О.Г. Шпикуляк [1-10]. Проте для стимулювання проведення інноваційної діяльності сільськогосподарськими підприємствами потрібен новий комплексний механізм фінансування всього інноваційного процесу – від фундаментальних досліджень до запровадження розробок у виробництво. Одним із способів реалізації даного механізму є створення венчурних фондів, що підтверджує актуальність теми дослідження.

Мета статті – теоретичне обґрунтування розробки механізму венчурного фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств шляхом створення венчурного фонду, визначення його функцій, джерел поповнення коштів та основних контрагентів для співпраці.

Виклад основних результатів дослідження. Будь-які інновації є товарною продукцією, яка створюється і продається за ринковими правилами попиту та пропозиції. Наразі інноваційна активність аграрного сектору економіки Житомирської області має концентруватись у нових інтегрованих інноваційних структурах, дослідних і племінних, передових підприємствах зі значним економічним потенціалом, які й виявляють попит на інновації. Університети та дослідні інститути є учасниками ринку, що формують пропозицію. Для забезпечення взаємодії між попитом і пропозицією на інновації, як показав аналіз інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, потрібні також різні види посередників. Це можуть бути фонди, які стимулюють фінансові потоки в інноваційному середовищі, а також структури для передачі (трансферу) інновацій від попиту до пропозиції.

Термін „посередник” найчастіше пов'язують із негативними економічними взаємодіями, що є бар'єром на шляху просування наукових розробок на ринок. Водночас інноваційна інфраструктура включає в себе посередників різних видів. Наприклад,

існують виробничо-технологічні посередники, такі як технопарки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, що створюються на базі університетів та науково-дослідних інститутів (НДІ). Інноваційні фонди, які орієнтовані на фінансову підтримку інновацій, фонди венчурного капіталу належать до інформаційно-фінансових посередників. Окрему групу посередників формують провайдери інновацій, які займаються просуванням наукових розробок на ринок. До них належать інноваційні агентства, які надають послуги з патентування, ліцензування, комерціалізації інтелектуальної власності, консалтингу й маркетингу інновацій. Вважаємо, що в Житомирській області доцільно створювати посередницькі структури різних видів для ефективної взаємодії науки та виробництва.

Виходячи з вищесказаного, пропонуємо створити в Житомирській області венчурний фонд, який дасть змогу сконцентрувати всі кошти, що виділятимуться суб'єктами інноваційної діяльності, на ризикові проекти. Даний фонд, за нашими оцінками, доцільно організувати у формі товариства з обмеженою відповідальністю, яким управлятимуть професійні менеджери. Функції керівної компанії може виконувати інвестиційний фонд „Полісся”, який створено на початку 2013 року. Основним завданням керівництва фонду буде пошук і залучення венчурного капіталу під нові проекти. Фонд функціонуватиме як фінансовий посередник інноваційного процесу, що акумулює ризиковий капітал. Створення обласного венчурного фонду забезпечить підтримку науки й запровадження перспективних наукових розробок.

Фінансовою основою функціонування фонду мають бути відрахування товаровиробників у розмірі 1,5 % від собівартості сільськогосподарської продукції. Потенційні результати таких відрахувань визначено у контексті аналізу вигід виробників та втрат споживачів. Під вигодами сільськогосподарського підприємства розуміють обсяг грошових ресурсів (як загалом, так і за кожним окремим суб'єктом господарювання), що спрямовуватимуться у венчурний фонд. Враховуючи результати господарської дія-

льності сільськогосподарських підприємств Житомирської області у 2012 році, у дослідженні визначено їхні гіпотетичні вигоди, які б могли мати місце у разі здійснення відповідних відрахувань протягом відповідного періоду.

Натомість, додаткові 1,5 % до собівартості сільськогосподарської продукції спричиняють додаткове навантаження для споживачів, яке включає безпосередньо витрати на внески у венчурний фонд, а також нарахована на них сума податку на додану вартість (20 %). Проте наведений показник є абсолютним та недостатньо інформативним. Більш

інформативним є значення навантаження з розрахунку на одиницю продукції, а саме: навантаження, що припадає на 1 кг сільськогосподарської продукції (показує, на скільки зросте ціна продуктів сільськогосподарського виробництва в результаті запровадження відповідних відрахувань). З даних таблиці видно, що розмір додаткових витрат покупців із розрахунку на 1 кг продукції є несуттєвим, тоді як сума відрахувань до венчурного фонду з розрахунку на 1 сільськогосподарське підприємство є значною (від 10 до 40 тис. грн залежно від виду продукції).

Можливі результати додаткових відрахувань до венчурного фонду сільськогосподарськими підприємствами Житомирської області, 2012 р.

Показник	Продукція				
	зернові	картопля	цукрові буряки	м'ясо ВРХ	молоко
Собівартість (без урахування відрахувань у фонд), тис. грн	781222,60	39328,30	8604,60	136988,20	189232,90
Відрахування у венчурний фонд – всього, тис. грн	11718,34	589,92	129,07	2054,82	2838,49
Виручка від реалізації (з урахуванням додаткових відрахувань), тис. грн	976171,54	42921,62	10967,67	94196,42	200904,69
Прибуток, тис. грн	183230,60	3003,40	2234,00	-44846,60	8833,30
Відрахування у венчурний фонд із розрахунку на 1 підприємство, тис. грн	41,12	34,70	10,76	12,45	19,85
Усього підприємств, од.	285	17	12	165	143
Додаткове навантаження на споживачів (із урахуванням ПДВ) – всього, тис. грн	11718,34	589,92	129,07	2054,82	2838,49
Додаткове навантаження на споживачів (із урахуванням ПДВ), грн/кг*	1,86	1,60	0,42	17,12	3,64

* – Для розрахунку використано дані про ціни реалізації сільськогосподарської продукції в цілому по Україні.

Джерело: Власні дослідження.

Такі венчурні фонди можуть успішно працювати в різних регіонах України і різнитися лише тим, що в деяких із них відрахування підприємств добровільні, а в інших – обов'язкові. Схема одержання коштів підприємствами, які потребують інвестицій, достатньо проста – інноваційні проекти та пропозиції щодо їх запровадження надходять до фонду й після детальної експертизи вирішується питання про доцільність фінансування.

Фінансування за рахунок коштів позабюджетних фондів має здійснюватися на договірній основі за умови проведення конкурсів і експертиз проектів. Фонд повинен відігравати роль сполучної ланки між замовником та виконавцем, здійснюючи фінансування, в т.ч. на безповоротній основі. Такий фонд у перспективі має концентрувати бюджетні й позабюджетні фінансові ресурси; забезпечу-

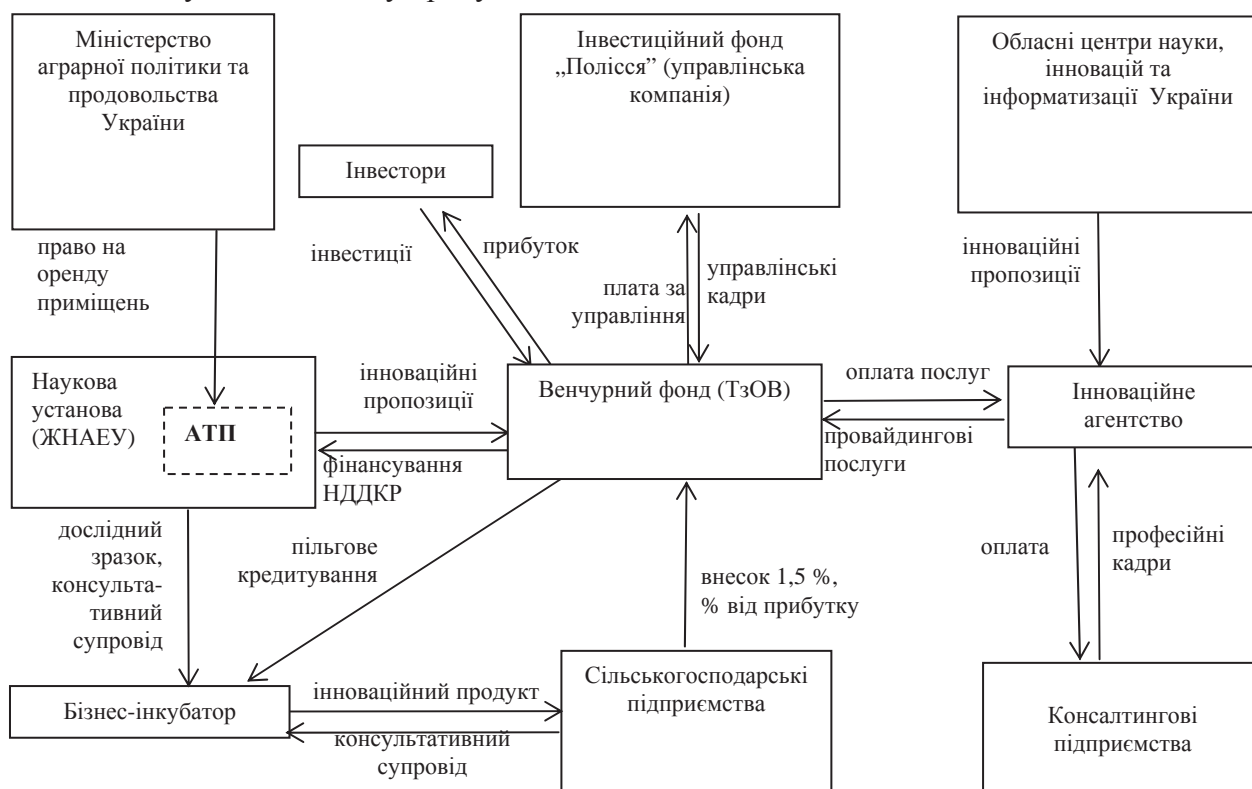
вати прискорений розвиток перспективних напрямів розвитку сільського господарства; надавати фінансову підтримку інноваційним структурам, які зайняті освоєнням і впровадженням нових технологій; брати участь у розробці, проведенні експертизи, конкурсному відборі й реалізації регіональних науково-технічних та інноваційних програм і проектів.

На початковому етапі для реалізації венчурного фінансування в сільському господарстві необхідна значна підтримка держави, яка у цьому випадку надає венчурним підприємцям інфраструктуру та інформаційне забезпечення для ведення бізнесу. Таку підтримку держава може здійснювати через надання винахідникам права на оренду приміщень для проведення досліджень в Агротехнопарку (АТП), який доцільно створити при одній із регіональних наукових

установ для взаємодії з виробничими підприємствами й венчурними інвесторами щодо запровадження інновацій.

Створений в АТП дослідний зразок надходитиме до бізнес-інкубатора, в межах якого слід здійснювати підтримку новостворених малих інноваційних фірм підприємців-початківців, які потребують допомоги у виробництві комерційно вигідних інноваційних продуктів. Спеціалісти бізнес-інкубатора надаватимуть послуги консультування з виробничих питань, допомогу у веденні бухгалтерського обліку, юридичні послуги. Бізнес-інкубатор слід розглядати як основний інструмент для розвитку й підтримки малих інноваційних підприємств, що виготовлятимуть інноваційну продукцію.

Для прискорення реалізації досягнень науки у виробництво варто створити інноваційного посередника третього типу, який займається провайдингом інновацій. Вбачаємо за доцільне створення в області інноваційного агентства як провайдера з метою активізації просування наукових розробок у сільськогосподарське виробництво. Діяльність цієї структури слід спрямовувати на запровадження конкретних наукових розробок, які сприятимуть підвищенню обсягів та поліпшенню якості сільськогосподарської продукції, прискоренню темпів ефективності виробництва, а також створенню правових, економічних і організаційних умов для реалізації інноваційних проектів.

Механізм взаємодії інноваційних посередників у процесі запровадження агроінновацій

Джерело: Власні дослідження.

Одночасне залучення всіх видів посередників дасть змогу об'єднати чотири рівні формування інноваційної активності в регіоні – державу, наукові установи, провайдингові структури та власне сільськогосподарські підприємства. Механізм взаємодії посередників інноваційного процесу наведено на рисунку. Доцільним є використання бюджетів приватних осіб спільно з державними коштами й ресурсами підприємств на кон-

солідованій основі в рамках державно-приватного партнерства.

Таким чином, необхідність принципово нових підходів до просування наукових розробок в аграрне виробництво Житомирщини зумовлена сучасними умовами. Відмітною рисою інноваційної діяльності в сільському господарстві регіону, на нашу думку, повинні стати формування та здійснення комплексної інноваційної інфраструктури, яка

включає різних інноваційних посередників. Створення механізму взаємодії таких посередників сприятиме тісній і довгостроковій співпраці між ними в процесі просування наукових розробок та передбачатиме залучення як партнерів організацій усіх типів і рівнів. Особливої важливості набуває забезпечення безперервності, гнучкості й динамізму всіх інноваційних процесів, що потребує взаємозв'язку між різними інститутами – структурними елементами інституційної сфери економіки інноваційного типу.

Висновки. Процес реалізації механізму венчурного фінансування сільськогосподарських підприємств потребує залучення інноваційних посередників. У сучасних умовах ефективно запровадження інновацій можливе при використанні всіх складових системи провайдингу. Створення посередницьких інноваційних організацій дасть змогу розв'язати проблеми розвитку інфраструктури інноваційно-інвестиційного ринку, збільшить приплив інвестицій в інновації, особливо на регіональному рівні, підвищить конкурентоспроможність економіки та

сприятиме стійкому її розвитку. Комплексний розвиток зазначених напрямів реалізації інноваційного підходу в Житомирській області уможливить забезпечити прискорення запровадження наукових розробок у сільське господарство й значне організаційне, технічне та технологічне оновлення аграрного виробництва і, як результат, підвищення ефективності роботи сільськогосподарських підприємств. Завдання керівників підприємств полягає в активнішому використанні наукових розробок на практиці. Стабілізація та подальший прискорений розвиток сільськогосподарських підприємств неможливі без відтворення нових знань, тиражування досягнень аграрної науки, їх апробації й освоєння у виробництві, участі науки і бізнесу в розробці та експертизі нормативно-правових актів. Тому подальші дослідження доцільно проводити у напрямі розробки механізмів реалізації міждисциплінарних мереж знань, які об'єднують наукові, комерційні й громадські установи для вирішення завдань впровадження нових технологій.

Список використаних джерел

1. *Геєць В. М.* Інституційні перетворення і суспільний розвиток / В. М. Геєць // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 2. – С. 9-36.
2. *Володін С.А.* Питання переходу аграрної науки на інноваційну модель функціонування і розвитку / С.А. Володін // Економіка АПК. – 2012. – №5. – С.123-131.
3. *Витвицька О.Д.* Роль комерціалізації інноваційної продукції у забезпеченні розвитку економіки / О.Д. Витвицька // Агроінком. – 2010. – №10-12. – С. 12-18.
4. *Дацій О.І.* Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України / О.І. Дацій. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с.
5. *Зубець М.В.* Науково-організаційна база інноваційного розвитку аграрної науки / М.В. Зубець, С. А. Володін // Вісн. аграр. науки. – 2009. – №6. – С. 7-13.
6. *Калетник Г.М.* Науково-навчально-виробничий комплекс як концепція механізму переходу агропромислового виробництва на інноваційну модель розвитку / Г.М. Калетник // Економіка АПК. – 2013. – №9. – С.5-11.
7. *Кропивко М.Ф.* Організаційні форми впровадження інновацій в агропромислове виробництво з використанням потенціалу аграрної науки / М. Ф. Кропивко, Т.С. Орлова // Економіка АПК. – 2007. – №7. – С. 11-18.
8. *Малік М.Й.* Підприємництво у розвитку аграрного ринку / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2007. – №11. – С. 138-149.
9. *Саблук П.Т.* Стратегічні напрями аграрних реформ – перехід на інноваційну модель розвитку / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2002. – №12. – С. 7-13.
10. *Шпикуляк О.Г.* Трансфер технологій в агропромисловому виробництві України / О.Г. Шпикуляк, С.О. Тивончук, С.В. Тивончук // Економіка АПК. – 2012. – №10. – С.105-114.
11. *Schmookler Jacob.* Inventions and Economic growth / J. Schmookler. – Cambridge Mass: Harvard University Press, 1966. – 332 p.
12. *Andrew J.P., De Rocco E. S., Taylor A.* (2009). The Innovation Imperative in Manufacturing: How the United States Can Restore Its Edge. Boston: BCG, MI, NAM.
13. *Mensch G.* Stalemate in technology : innovation overcome the depression / G. Mensch. — Cambridge : Mass, 1979. — 241 p.
14. *Spielman D.J.* Public-private partnerships and developing-country agriculture : evidence from the international agricultural research system [Electronic resource] / D.J. Spielman, F. Hartwich, K. von Grebmer. — Mode of access: www.future-agricultures.org/farmerfirst/files/T2a_Spielman.pdf.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2013 р.

*